ISSN 2311-5149

НАУКОВІ ЗАПИСКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ» СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА»

Серію засновано 08.09.1999 р.

№ 8(36)

Науковий журнал
(щоквартальник)

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2018

Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія «Економіка»»

Заснований 08.09.1999 року Національним університетом «Острозька академія».
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21245-11045Р від 12 березня 2015 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з економіки
на підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 515 від 16 травня 2016 р.
Журнал зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань
(ISSN International Centre. Paris, Franse): ISSN 2311-5149 (друкований).

Журнал включено до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових видань:

INDEX COPERNICUS, http://jml.indexcopernicus.com (ICV 2016 = 63.07);
EBSCO Publishing, Inc., США, сайт: www.ebscohost.com;
Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), Російська наукова електронна бібліотека, сайт: www: https://elibrary.ru/title_about.asp?id=53164;
Google Академія, https://scholar.google.com.ua (h-індекс 9);
Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського, Україна, сайт: http://nbuv.gov.ua.
Бібліометрика української науки, сайт: http://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=journals.

Друкується за ухвалою вченої ради Національного університету «Острозька академія»
Протокол № 11 від 29 березня 2018 року.

Засновник журналу: Національний університет «Острозька академія»;
Видавець: видавництво Національного університету «Острозька академія».

Редакційна рада:

Козак Л. В. (д. е. н., доц., головний редактор);
Дем'янчук О. І. (к. е. н., доц., заступник головного редактора);
Шулик Ю. В. (адміністратор);
Аверкіна М. Ф. (д. е. н., проф., Острог, Україна);
Бранч Джон (д. е. н., Анн Арбор, Мічиган, США);
Власюк А. П. (д. тех. н., проф., Острог, Україна);
Дзеканський Павел (д. ф. б., Островєц Швєнтокшиський, Польща);
Шебеко К. К. (д. е. н., проф., Пінськ. Білорусь).

Editorial council:

Kozak L. V. (PhD, docent, editor-in-chief);
Demianchuk O. I. (PhD, docent, deputy editor-in-chief);
Shulyk Y. V. (PhD, administrator-in-chief).
Averkina M. F. (PhD, prof. (Ostroh, Ukraine);
John Branch (PhD, Ann Arbor, Michigan, USA);
Vlasyuk A. P. (PhD, prof. (Ostroh, Ukraine);
Paweł Dziekański (PhD, Ostrowiec Świętokrzyski, Poland);
Shebeko K. K. (PhD, prof., Pinsk, Belarus).

Редакційна колегія:

Вітлінський В. В. (д. е. н., проф., Київ, Україна);
Гарі Кук (д. е. н., проф., Ліверпуль, Великобританія);
Карлін М. І. (д. е. н., проф., Луцьк, Україна);
Кнейслер О. В. (д. е. н., доц., Тернопіль, Україна);
Кондратенко Н. О. (д. е. н., проф., Харків, Україна);
Кривицька О. Р. (к. е. н., доц., Острог, Україна);
Левицька С. О. (д. е. н., проф., Рівне, Україна);
Мамонтова Н. А. (д. е. н., проф., Острог, Україна);
Матвійчук А. В. (д. е. н., проф., Київ, Україна);
Нелеп В. М. (д. е. н., проф., Острог, Україна);
Новоселецький О. М. (к. е. н., доц., Острог, Україна);
Олак Антоні (хабілітований доктор економіки, професор факультет управління Люблінської політехніки, Люблін, Польща);
Онишко С. В. (д. е. н., проф., Ірпінь, Україна);
Пауло Реіс Мурао (доктор економіки факультет економіки університету Міньо, Брага, Португалія);
Ткаченко Н. В. (д. е. н., проф., Черкаси, Україна);
Топішко І. І. (к. е. н., доц., Острог, Україна);
Яворська Т. В. (д. е. н., проф., Львів, Україна);
Харчук Ю. Ю. (к. е. н., ст. викл., Острог, Україна).

Editorial board:

Vitlinskyi V. V. (PhD, prof., Kyiv, Ukraine);
Gary Cook (PhD, prof., Liverpool, United Kingdom);
Karlin M. I. (PhD, prof., Lutsk, Ukraine);
Kneisler O. V. (PhD, docent, Ternopil, Ukraine);
Kondratenko N. O. (PhD, prof., Rivne, Kharkiv, Ukraine);
Kryvytska O. R. (PhD, docent, Ostroh, Ukraine);
Levytska S. O. (PhD, prof., Rivne, Ukraine);
Mamontova N. A. (PhD, prof., Ostroh, Ukraine);
Matviichuk A. V. (PhD, prof., Kyiv, Ukraine);
Nelep V. M. (PhD, prof., Ostroh, Ukraine);
Novoseletskyi O. M. (PhD, docent, Ostroh, Ukraine);
Olak Anthony (PhD, prof., Lublin, Poland);
Onyshko S. V. (PhD, prof., Irpin, Ukraine);
Paulo Jorge Reis Mourao (PhD, Braga, Portugal);
Tkachenko N. V. (PhD, prof., Cherkasy, Ukraine);
Topishko I. I. (PhD, docent, Ostroh, Ukraine);
Yavorska T. V. (PhD, prof., Lviv, Ukraine);
Kharchuk Yu. Yu. (PhD (Ostroh, Ukraine).

Адреса редакції: Національний університет «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2. **Тел.** (+38067) 771 28 70, **e-mail:** 35800@ukr.net.

Головний редактор *Л. В. Козак*
Відповідальний за випуск *О. І. Дем'янчук*
Адміністратор *Ю. В. Шулик*
Технічний редактор *Р. В. Свинарчук*
Комп'ютерна верстка *Н. О. Крушинської*
Художнє оформлення обкладинки *К. О. Олексійчук*
Коректор *Ю. Г. Шабатіна*

Ліцензія Creative Commons «Attribution-NonCommercial»
(«Із зазначенням авторства – Некомерційна») 4.0 Всесвітня (CC-BY 4.0).
Creative Commons License "Attribution-NonCommercial" 4.0 International (CC-BY 4.0).

ISSN 2311-5149

© Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018

© Н. М. Внукова

ISSN 2311-5149
ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ

Отримано: 02 лютого 2018 р.

Прорецензовано: 10 лютого 2018 р.

Прийнято до друку: 18 лютого 2018 р.

e-mail: ufp2007@meta.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2018-8(36)-64-68

Внукова Н. М. Управління ризиками фінансових установ у сфері фінансового моніторингу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2018. № 8(36). С. 64–68.

УДК: 336:330.131.7

JEL-класифікація: E 62

Внукова Наталія Миколаївна,
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління фінансовими послугами,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

У статті розглянуто впровадження для управління ризиками фінансового моніторингу системи комплаєнс-контролю, наведено приклади запровадження управління ризиком комплаєнс у банках, виділено функції комплаєнс-контролю з урахуванням зарубіжного досвіду, встановлено, що попередження ризиків, пов'язаних із відмиванням доходів, потребує компетентного фахового забезпечення. Подано сучасну тренінгову практику фахової підготовки персоналу у сфері фінансового моніторингу.

Ключові слова: *фінансовий моніторинг, комплаєнс контроль, ризик, фінансова установа, тренінг.*

Внукова Наталья Николаевна,
доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой управления финансовыми услугами,
Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеца

УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ ФИНАНСОВЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В СФЕРЕ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА

В статье рассмотрено внедрение для управления рисками финансового мониторинга системы комплаенс-контроля, приведены примеры внедрения управления риском комплаенс в банках, выделены функции комплаенс-контроля с учетом зарубежного опыта, установлено, что предупреждение рисков, связанных с отмыванием доходов, требует компетентного профессионального обеспечения. Представлено современную тренинговую практику профессиональной подготовки персонала в сфере финансового мониторинга.

Ключевые слова: *финансовый мониторинг, комплаенс контроль, риск, финансовое учреждение, тренинг.*

Nataliya Vnukova,
Doctor of Economics, Professor, Head of Financial Services Management department,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

FINANCIAL INSTITUTIONS RISKS MANAGEMENT IN THE FIELD OF FINANCIAL MONITORING

In the article the author considers the implementation of the compliance monitoring system for risk management of financial monitoring. Examples of the risk management compliance implementation in banks are given. The functions of compliance control are selected taking into account foreign experience. The fact that prevention of risks associated with money laundering requires competent professional support is established. The modern training practice of personnel training in the field of financial monitoring is provided.

Key words: *financial monitoring, compliance control, risk, financial institution, training.*

Постановка проблеми. Розробка теоретичних положень і формування практичних рекомендацій до пошуку моделей оцінки, контролю й ефективного управління ризиками для забезпечення протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму (ВК/ФТ) має відбуватися через запровадження ризик орієнтованого підходу (РОП) відповідно до вимог міжнародних стандартів FATF і Директив ЄС. На сьогодні існує проблема із збалансування ефективності витрат на організацію фінансового моніторингу щодо контролю за суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) (фінансовими установами) з високим і низьким ризиком ВК/ФТ. Нестача дієвих механізмів, спрямованих на підвищення рівня ефективності контролю за фінансовими операціями, які підпадають під дію як обов'язкового, так і внутрішнього фінансового моніторингу, є значними загрозами глобальній безпеці та цілісності міжнародної фінансової системи, на захист від яких спрямовані нові міжнародні стандарти FATF. Необхідно досліджувати

впровадження моделей ризик-контролю, зокрема, комплаєнс-контролю у сфері управління ризиками фінансового моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексний підхід до дослідження системи фінансового моніторингу є предметом вивчення як економістів, так і юристів. Науковці звертаються до вивчення різних питань, пов'язаних із управлінням ризиком фінансового моніторингу, зокрема, запровадженням комплаєнс контролю. Певний внесок у цій галузі зробили О. В. Київець [3], С. О. Дмитров із співавт. [16], О. О. Куришко [4], В. Рисін [8], М. В. Селезньова [13], Ж. О. Андрійченко з співавт. [1] та ін.

Метою дослідження є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій з удосконалення управління ризиками у сфері фінансового моніторингу фінансових установ.

Виклад основного матеріалу. Держфінмоніторингом України затверджено Критерії ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму [6], але більшість положень залишаються неформалізованими і невизначеними. Положенням про організацію внутрішнього контролю в банках України, затвердженим Постановою Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року, зафіксовано поняття «комплаєнс» як – дотримання банком законодавчих норм, ринкових стандартів, а також положень і внутрішніх документів банку, зокрема, процедур щодо організації системи фінансового моніторингу [7].

У рекомендаціях Базельського комітету з питань банківського нагляду термін «комплаєнс-контроль» закріплено як самостійну діяльність, що здійснюється в банках щодо оцінки, визначення, консультування, контролю та повідомлення про комплаєнс-ризики банку. Під комплаєнс-ризиком означено ризик виникнення правової відповідальності, фінансових збитків, репутаційних втрат фінансової установи в результаті порушення законодавства, підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються організації внутрішнього фінансового моніторингу [17].

У науковій літературі розробляють підходи до комбінування напрямів комплаєнсу, тому що окремим безпековим спрямуванням є комплєнс-контроль ризиків фінансового моніторингу. М. В. Селезньова [13] вважає, що комплаєнс можна розглядати як принцип надання послуг фінансовою установою відповідно до застосування законодавства, правил, кодексів і стандартів, що встановлюються компетентними органами, професійними асоціаціями та внутрішніми документами фінансової установи. Проте деякі науковці вважають, що об'єктивно існує гостра необхідність розробки і прийняття типового положення про структурний підрозділ із комплаєнсом, уведення посад комплаенс-офіцерів [18], що співвідноситься з вимогами до фахівців, відповідальних за фінансовий моніторинг.

Комплаєнс формує основу контролю будь-якої фінансової установи, що функціонує за тими чи іншими правилами і є обов'язковою складовою системи управління [14], зокрема, щодо попередження ризиків фінансового моніторингу. Сутність комплаєнс-контролю втілюється в його основних функціях: аналітичній, інформаційній, попереджувальній, забезпечення та ін. Він є новим механізмом фінансового контролю за фінансовими послугами, що є предметом контролю системи фінансового моніторингу.

Упровадження комплаєнсу передбачає обов'язкову відповідальність комплаєнс-менеджера перед керівництвом і співробітниками за ідентифікацію й управління комплаєнс-ризиками, до яких належить контроль за можливими спробами відмивання коштів і фінансування тероризму. За проведеними дослідженнями виявлено, що досконалих інструктивних положень щодо регламентації управління комплаєнс-ризиками в законодавстві України не розроблено, тому фінансовими установами самостійно впроваджуються системи управління даними ризиками. Однак слід зазначити, що саме мінімізація є метою управління ними, а не оптимізація, тому що вони характеризуються негативним впливом на діяльність фінансової установи.

Комплаєнс-ризики мають прямий зв'язок із правильністю організації здійснення внутрішніх бізнес-процесів, зокрема, щодо протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, що є додатково одним із предметів інспектування в межах системи управління операційним ризиком.

Під час здійснення операцій на ринках фінансових послуг фінансова установа встановлює ділові відносини з клієнтами на домінантах розкриття потрібної інформації, реалізації завдань клієнта в його справах. Фахівці фінансових установ, зокрема банків, під час проведення операцій клієнта до початку їх виконання зобов'язані проінформувати його про потенційну загрозу виникнення будь-якого, пов'язаного з договором, ризику.

Під час проведення операцій на ринках фінансових послуг банк застосовує заходи із запобігання легалізації грошових коштів, іншого майна, одержаних злочинним шляхом. Фахівці банку повинні повідомляти комплаєнс-контролеру про відхилення від уніфікованої практики споживання фінансових послуг, зокрема: про незвично ускладнені процеси розрахунків та інвестицій, що відходять від стереотипної практики проведення операцій. Фінансовим установам (банкам) рекомендується звертати особливу увагу на своєчасне інформування комплаєнс-контролером про такі операції, що можуть бути пов'язані з відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, наприклад, купівля-про-

даж цінних паперів з оплатою готівкою у великих сумах та ін. У травні 2017 року НБУ оприлюднив 15 критеріїв для вияву споживачів фінансових послуг, операції яких можуть мати ознаки фіктивності, серед яких, наприклад, невідповідність фінансових ресурсів обсягам здійснюваної діяльності.

Виходячи з досвіду зарубіжних банків, пріоритетним у системі комплаєнс-контролю нового типу є комплексність, що передбачає поруч з організацією управління комплаєнс-ризиками, управління також операційним ризиком і ризиком репутації (іміджу).

Постійний моніторинг дій персоналу фінансової установи за виконання законодавства та внутрішніх принципів, запобігання негативному впливу на репутацію банку сприятиме мінімізації ризику використання банку з метою відмивання коштів, а також забезпечить стабільність довіри до банку на ринку [5].

У теперішній час в Україні сформовано дворівневу систему фінансового моніторингу, яка виконує покладені на неї функції.

Передові банки України, зокрема ті, що активно займаються зовнішньоекономічною діяльністю, запроваджують у свою діяльність систему управління ризиком комплаєнс [9; 10; 11]. Так, суб'єкт первинного фінансового моніторингу ПАТ «Укрексімбанк» – затвердив власну систему, яка передбачає контролювання дотримання законодавства України, корпоративних процедур, вимог і політик, встановлених у банку, та основних морально-етичних засад надання фінансових послуг. Пріоритетними функціями під час організації комплаєнс-контролю є: запобігання та протидія відмиванню коштів, а також фінансуванню тероризму, оперативне врегулювання конфлікту інтересів [10].

Під час запровадження системи управління ризиком комплаєнс у ПАТ «Креді Агріколь Банк» керівництво банку керувалося таким: управління ризиком комплаєнс – провідний напрям діяльності фінансової групи Credit Agricole Group, до якої входить банк; стандарти реалізації процесу комплаєнс-контролю обов'язкові для виконання; наявність системи комплаєнс-контролю не перешкоджає розвитку бізнесу, а лише забезпечує його безпеку та ін. [11]. До організаційної структури підрозділу, що здійснює комплаєнс-контроль у цьому банку, входить департамент фінансового моніторингу, управління деонтології, відділи фінансового моніторингу у філіях банку тощо.

У ПАТ «КРЕДОБАНК» упроваджено систему управління ризиком комплаєнс. Під ризиком комплаєнс припускають ризик виникнення санкцій, можливу появу фінансових збитків, або втрати іміджу чи довіри до банку чи його партнерів, або пов'язаних осіб, невиконання чинного законодавства, внутрішніх прийнятих стандартів та етичних правил [9].

Головні ризики фінансової установи, що можуть бути пов'язані з відмиванням грошей, полягають у такому [15]: встановленні ділових відносин з особою, причетною до легалізації злочинних доходів, присутності службовців, які свідомо підтримують канали відмивання доходів; наданні фінансових послуг, пов'язаних із відмиванням грошей; невиконанні (неповному виконанні) обов'язків із протидії відмиванню доходів, визначених законодавчо.

Основні обов'язки фінансової установи, як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, визначено нормативними актами [5; 15; 16], у яких сформульовано вимоги до призначення відповідального співробітника за проведення фінансового моніторингу; затверджено умови до внутрішніх правил і програм фінансового моніторингу; передбачено порядок проведення ідентифікації клієнтів і ведення реєстру фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу; порядок обов'язкового сповіщення Держфінмоніторингу України про певні фінансові операції.

Ризик суб'єкта первинного фінансового моніторингу з невиконання нормативних вимог щодо організації системи фінансового моніторингу має кримінальну відповідальність із фінансовими санкціями і може привести до припинення діяльності фінансової установи, тому має бути мінімізований.

Для забезпечення реалізації ефективної системи управління ризиками в системі фінансового моніторингу є підготовка кадрів за компетентністним підходом [2]. Із цією метою розроблено фаховий тренінг для формування необхідних компетентностей у системі взаємодії з Держфінмоніторингом України. Тренінг із фінансового моніторингу – активний спосіб навчання, що є спеціальною формою запланованого процесу перетворення знань, умінь, комунікаційних навичок діючих чи потенційних відповідальних із фінансового моніторингу відповідно до фахових вимог органу регулювання [1].

Особливість тренінгу полягає у використанні спеціального програмного забезпечення «ЕКСПЕРТ-ФМ» [12] для вирішення завдань з обробки анкет фізичних осіб-підприємців і юридичних осіб (таблиця 1), що підлягають первинному фінансовому моніторингу, заповненні форм обліку та подання інформації до Держфінмоніторингу України.

Таблиця 1

Інформація, яку зазначають в анкеті з фінансового моніторингу

<table>
<tr><th>Юридична особа</th><th>Фізична особа</th></tr>
<tr><td>Повне найменування</td><td>Прізвище, ім’я, по батькові та дата народження</td></tr>
<tr><td colspan="2">Місцезнаходження (проживання)</td></tr>
<tr><td>Чи є юридична особа благодійною або неприбутковою організацією</td><td>Громадянство</td></tr>
<tr><td>Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ</td><td>Паспортні дані та реєстраційний номер ОКПП</td></tr>
<tr><td colspan="2">Номер банківського рахунку та реквізиту банку, у якому цей рахунок відкрито</td></tr>
<tr><td colspan="2">Характер і зміст діяльності (для фізичної особи-підприємця обов’язково)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Мета та характер ділових відносин</td></tr>
<tr><td colspan="2">До якої категорії рівня ризику належить клієнт (низький, середній, підвищений, високий),
що визначає відповідальний працівник</td></tr>
<tr><td colspan="2">Чи є особа публічним чи громадським діячем або особою,
пов’язаною з ним, або особою, що може діяти від його імені</td></tr>
<tr><td>Чи є юридична особа такою, що зобов’язана оприлюднювати річну фінансову звітність</td><td>Чи обіймає особа пост державного службовця, співробітника органу місцевого самоврядування першої або другої категорії, претендує на зайняття чи займає виборчу посаду в органах влади</td></tr>
<tr><td>Дані про органи управління та їх склад</td><td rowspan="3">–</td></tr>
<tr><td>Дані про ідентифікацію осіб, які мають право на розпорядження рахунками і майном.</td></tr>
<tr><td>Дані про володарів істотної участі та контролерів у юридичній особі</td></tr>
<tr><td colspan="2">Можуть додаватись доповнення до Анкети в разі необхідності до, під час та у процесі обслуговування клієнта у випадку наявності нової інформації за результатами здійснення ідентифікації та вивчення особи</td></tr>
</table>

Організаційно-методичне забезпечення проведення тренінгу є об’єктом інтелектуальної власності. Програма тренінгового навчання спрямована на досягнення необхідного рівня оволодіння професійними якостями відповідального працівника фінансової установи за фінансовий моніторинг із забезпеченням набуття всіх складових кваліфікаційних компетентностей щодо знань, умінь, комунікацій, автономності та відповідальності.

Висновки. Отже, система комплаєнс-контролю ризиків потребує розвитку і має бути адаптована до вимог сучасної міжнародної практики. Впровадження й ефективне здійснення комплаєнс-контролю ризиків сприятиме позитивній діловій репутації, мінімізації витрат та збереженню активів банку через систему фінансового моніторингу, який ґрунтується на зарубіжному досвіді.

Банки, які мають розроблені та впроваджені системи ризик-менеджменту, містять ризик-комплаєнс у перелік ризиків, застосовуючи інноваційні методи контролю ризику з обробкою великих масивів інформації за системою комплаєнс-контролю, що забезпечить стабільну роботу фінансової установи.

Професійними тренінгами встановлено, що ризики, пов’язані з відмиванням доходів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового ураження, є зростаючими у фінансовій сфері, мають свої особливості і потребують компетентного фахового забезпечення.

Література:

1. Андрійченко Ж.О. Методичні рекомендації до фахового тренінгу з електронного подання СПФМ Держфінмоніторингу України інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, із використовуванням програмного забезпечення «Експерт-ФМ». Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 69768 від 16.01.2017.

2. Внукова Н.М. Фахове забезпечення розвитку системи фінансового моніторингу за новими міжнародними стандартами. *Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Харків, 8-9 грудня 2016 р.). Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО Ексклюзив, 2016. С. 7–12.

3. Київець О. В. Міжнародно-правове регулювання боротьби з відмиванням «брудних» грошей: дис. канд. юрид. наук : 12.00.11. К. 2003. 189 с.

4. Куришко, О. О. Аналіз світового досвіду у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, у контексті можливості його використання в Україні [Текст]. *Фінансовий простір.* 2013. № 2 (10). С. 8–15.

5. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Правління Національного банку України № 417 від 26.06.2015 р (зі змінами). URL:http://zakon.rada.gov.ua/ (дата звернення: 11.02.2018).

6. Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: Наказ Держфінмоніторинг України від 03.08.2010 № 126. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0909-10 (дата звернення: 01.02.2018).

7. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: Постанова Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року. URL: – http://zakon2.rada.gov.ua/. (дата звернення: 11.02.2018).

8. Рисін В. Критерії оцінки ризиків, пов'язаних з відмиванням грошей, у процесі формування ресурсної політики банку. *Вісник Львівського університету.* 2008. Вип. 39. С. 473–475. (Серія : Економіка).

9. Сайт ПАТ «КРЕДОБАНК». URL: http://www.kredobank.com.ua/(дата звернення: 11.02.2018).

10. Сайт ПАТ «Укрексімбанк». URL: https://www.eximb.com/(дата звернення: 11.02.2018).

11. Сайт ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК». URL: https://credit-agricole.ua/(дата звернення: 11.02.2018).

12. Сайт ТОВ «Експерт ФМ». URL: http://www.expert–fm.com/docs/manual. (дата звернення: 11.02.2018).

13. Селезнева М. В. Комплаенс контроль в банковской сфере. Новый поход к управлению рисками. URL: http://www.buk.irk.ru/library/sbornik_13/ selezneva.pdf. (дата звернення: 07.02.2018).

14. Уемова, Е.В. Трансформация внутреннего контроля в коммерческих банках в целях совершенствования управления рисками: диссертация... канд.. экон. наук: 08.00.10. Иваново, 2013. 164 с.

15. Фещенко О. Управління ризиками фінансових установ, що пов'язані з відмиванням коштів. URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu /047.htm. (дата звернення: 07.02.2018).

16. Фінансовий моніторинг у банку : навч. посібн. Дмитров С.О., Діденко С.В., Медвідь Т.А. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2014. 266 с.

17. Basel Committee on Banking Supervision Consultative Document The compliance function in banks. URL: http://www.bis.org/publ/bcbs103.htm (дата звернення: 12.12.2016).

18. Momot T. Compliance control for ensuring the financial security of banking institutions: state, problems, prospects / T.Momot, I.Koliada // Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. 2017. № 2 (2). URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings/kafuprfin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/40-80-1-SM.pdf(дата звернення: 12.12.2016).

© Ю. В. Пасічник

Отримано: 22 лютого 2018 р.

Прорецензовано: 28 лютого 2018 р.

Прийнято до друку: 05 березня 2018 р.

e-mail:y.v.pasich@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2018-8(36)-69-73

Пасічник Ю. В. Бюджетні важелі впливу на тривалість життя населення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2018. № 8(36). С. 69–73.

УДК: 316.334

JEL-класифікація: G 28: I 15: I 38

Пасічник Юрій Васильович,
доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів і природокористування України

БЮДЖЕТНІ ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ НА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

У статті розглянуто бюджетні важелі впливу на тривалість життя населення. Порівняно витрати на охорону здоров'я в окремих зарубіжних країнах та в Україні. Обґрунтовано роль основних чинників, які впливають на тривалість життя. З'ясовано специфіку медичного обслуговування в Україні та виокремлено особливе значення бюджетних важелів на сучасному етапі розвитку України. Виявлено силу впливу загальних державних витрат і мінімальної заробітної плати на очікувану тривалість життя. Зроблено висновки щодо важелів впливу на тривалість життя у Великобританії, Естонії, Польщі та Україні.

Ключові слова: *бюджетні важелі, реформи, тривалість життя, чинники.*

Пасичник Юрий Васильевич,
доктор экономических наук, профессор кафедры финансов
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

БЮДЖЕТНЫЕ РЫЧАГИ ВЛИЯНИЯ НА ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

В статье рассмотрены бюджетные факторы влияния на продолжительность жизни населения. Сравнены расходы на здравоохранение в отдельных зарубежных странах и в Украине. Обоснована роль основных факторов, влияющих на продолжительность жизни. Определена специфика медицинского обслуживания в Украине и подчёркнуто особое значение бюджетных рычагов на данном этапе развития Украины. Определена сила влияния общих государственных расходов и минимальной заработной платы на ожидаемую продолжительность жизни. Сделаны выводы относительно рычагов влияния на продолжительность жизни в Великобритании, Эстонии, Польше и Украине.

Ключевые слова: *бюджетные рычаги, реформы, продолжительность жизни, факторы.*

Yurii Pasichnyk,
Doctor of Economics, Professor at the Finance Department of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

BUDGET LEVERS OF INFLUENCE ON THE POPULATION LIFESPAN

The article considers the budget leverage effect on the life expectancy of the population. The author provides health care costs in certain foreign countries and in Ukraine. The role of the main factors that affect life expectancy is substantiated. The specifics of medical services in Ukraine are clarified and special importance of fiscal levers at present stage of Ukraine's development are highlighted. The impacts of total public spending and the minimum wages on life expectancy are defined. Conclusions about the fiscal factors influence on life expectancy in the UK, Estonia, Poland and Ukraine are made.

Key words: *budget levers, reform, life expectancy, factors.*

Постановка проблеми. Тривалість життєвого циклу людини є у XXI ст. одним із визначальних критеріїв соціального розвитку. Беручи до уваги, що цей показник в Україні є одним із найнижчих у Європі, актуальним завданням є з'ясування його специфіки та важелів впливу, зокрема бюджетних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За умов глобалізації соціальний розвиток є основним чинником стабільного функціонування суспільства. У країнах із сприйнятливим рівнем соціального забезпечення формуються можливості для динамічного розвитку, тому ця проблематика традиційно цікавила вчених різних напрямів. Так, лише в галузі економіки за дослідження основних проблем соціального змісту було присуджено Нобелівські премії: Р. Хіксу, К. Ерроу (1972 р.), А. Сену (1998 р.) − за теорію добробуту, Ф. Модільяні (1985 р.) − за розробку національних пенсійних програм, П. Кругману (2008 р.) − за аналіз причин глобальної урбанізації, А. Дітону (2015 р.) − за аналіз бідності та добробуту. Серед сучасних вітчизняних науковців окремі аспекти забезпечення належного рівня життя, зокрема і з використанням бюджетних ресурсів, досліджували В. Андрущенко, С. Буковинський, В. Кравченко, Е. Лібанова, В. Тропіна та інші. Проте умови, у яких функціонує вітчизняна суспільна система з 2014 р.,

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Андрейченко Андрій Вадимович
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БЕЗВІДХОДНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА 4

Захарченко Володимир Іванович
РЕФОРМА З ДЕТІНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК КОМПЛЕКС РІЗНОПЛАНОВИХ ЗАХОДІВ 9

Зачосова Наталія Володимирівна
НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 14

Maria Zubareva
ANTI-CRISIS COMMUNICATIONS IN CRISIS MANAGEMENT 19

Князевич Анна Олександрівна, Крайчук Олександр Васильович, Дяченко Лідія Антонівна
ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНОПАРКОВИХ СТРУКТУР 24

Топішко Наталія Петрівна, Топішко Іван Іванович, Галецька Тетяна Іванівна
МЕРЕЖЕВА ЕКОНОМІКА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНИХ КООРДИНАТАХ 33

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЯМИ ТА ПІДПРИЄМСТВАМИ

Снісарчук Ірина Володимирівна
РОЛЬ ФАНДРАЙЗИНГУ В УПРАВЛІННІ МАРКЕТИНГОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 40

Строкович Ганна Віталіївна
ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ 44

Хілуха Оксана Анатоліївна
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АНАЛІЗУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ 48

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЯМИ ТА ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ліснічук Оксана Андріївна
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ 53

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ

Бедринець Мирослава Дмитрівна
ЛІДЕРСТВО У ФІНАНСАХ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ 59

Внукова Наталія Миколаївна
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ 64

Пасічник Юрій Васильович
БЮДЖЕТНІ ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ НА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ 69

Погореленко Наталія Петрівна
МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРАЇНИ ЯК ЗОВНІШНІЙ ФАКТОР СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ 74

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ» СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА»

Науковий журнал (щоквартальник)

№ 8(36)

Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2018. № 8(36). 114 с.

Scientific notes of Ostroh Academy National University, «Economics» series: scientific journal. Ostroh : Publishing NaUOA, march 2018. № 8(36). 114 p.

Научные записки Национального университета «Острожская академия», серия «Экономика» : научный журнал. Острог : Изд-во НаУОА, март 2018. № 8(36). 114 с.

Головний редактор *Л. В. Козак*

Відповідальний за випуск *О. І. Дем'янчук*

Адміністратор *Ю. В. Шулик*

Технічний редактор *Р. В. Свинарчук*

Комп'ютерна верстка *Н. О. Крушинської*

Художнє оформлення обкладинки *К. О. Олексійчук*

Коректор *Ю. Г. Шабатіна*

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 11,39. Наклад 100 пр. Зам. № 11–18.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «TimesNewRoman».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Видавець СПД Свинарчук Р. В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 27 від 29 липня 2004 року.
Тел. (+38067) 771 28 70, e-mail: 35800@ukr.net.